Møteinnkalling

Utvalg:	**Rondane-Dovre nasjonalparkstyre**
Møtested:	, Teams
Dato:	30.11.2020
Tidspunkt:	10:00 : 15:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til mobnr. 91161458 eller e-post: trste@fylkesmannen.no
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

I tillegg til saklisten vil det vil bli gitt følgende orienteringer:

- Om Norsk Villreinsenter, v. Raymond Sørensen, daglig leder
- Om regler for motorferdsel i verneområdene, v. sekretariatet.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 52/2020	Unntatt offentlighet	X	2020/6355
ST 53/2020	Grimsdalen LVO - Godkjenning av skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde		2020/6272
ST 54/2020	Forslag til "Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark" - høring		2020/567
ST 55/2020	Rondane np - Oppfølging av tiltak fokusområde Høvringen-Rondvassbu-Mysusæter i besøksstrategien		2019/10492
ST 56/2020	Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat - igangsetting av arbeidet		2020/12316
ST 57/2020	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - Bestillingsdialogen med Miljødirektoratet 2020		2020/12419
ST 58/2020	Delegerte vedtak		
DS 64/2020	Unntatt offentlighet	X	2019/17524
DS 65/2020	Unntatt offentlighet	X	2020/11624
DS 66/2020	Delegert vedtak. Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel 2021 - 2025 - bar mark - snødekt mark - Furusjøen rundt-trippelen - Furusjøen Rundt AS		2020/9650
DS 67/2020	Delegert sak - Grimsdalen LVO - Dispensasjon 2021-2024- motorferdsel snødekt mark- Gråsideløypa - Bergsgrende Løypeforening		2020/11064
DS 68/2020	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - 2024 - snødekt mark - skiløyper - Løvlien Maskin DA		2020/11418
ST 59/2020	Referatsaker		
RS	Søknad om serviceskilt - fv 27 - Rondevegen 766 - Ringebu		2020/5129
RS	Tillatelse til oppføring av informasjonsskilt ved Rondvassbu turisthytte		2020/5129
RS	Vedtak - Dørålen LVO - avslag og tillatelse på tilbygg til fiskebu - gbnr 172/3 - Ingar og Solveig Elgevasslien		2019/5941
RS	Justert landskapsplan p-plass Spranghaugen		2020/6192
RS	Landskapsplanlegging p-plasser Mysusæter og Spranghaugen		2020/6192
RS	Avgjørelse i klagesak- vedtak fra Miljødirektoratet sladdet versjon		2019/3866

RS	Samarbeidsavtale mellom DNT og Fylkesmannen i Innlandet om ut.no	2020/12532
ST 60/2020	Eventuelt	

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Unntatt offentlighet, jf. offl. § 13, jf. fvl. § 13.

Arkivsaksnummer:		Saksbehandler:	Trond Stensby	Dato:	03.10.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	45/2020	14.10.2020
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	52/2020	30.11.2020

Klage. Unntatt offentlighet

Saksframlegg

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Arkivsaksnummer:	2020/6272-20	Saksbehandler:	Eirin Berge	Dato:	23.11.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	53/2020	30.11.2020

Grimsdalen LVO - Godkjenning av skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre godkjenner vedlagte dokument «Grimsdalen landskapsvernområde – skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap» datert 19.november 2020. Vedtaket er gjort med hjemmel i vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre punkt 8.2, jf naturmangfoldlovens § 47.
Godkjent skjøtelsplan vil danne grunnlag for skjøtelsavtaler og søknad om midler gjennom den årlige bestillingsdialogen med Miljødirektoratet.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. Vedtak om høring av utkast til skjøtselsplan for Grimsdalen LVO, 10.juni 2020
2. Høringsuttale Svanhild Svendsgård
3. Høringsuttale, Fylkesmannen i Innlandet
4. Høringsuttale organisasjonen Grimsdalen
5. Endelig utkast «Grimsdalen landskapsvernområde– skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap»
6. Referat åpent møte 26.oktober 2020
7. Høringsuttale Ingrid Vigerust
8. Høringsuttale Dovre kommune

Saksopplysninger

Skjøtselsplanen er utarbeidet i flere etapper og et høringsutkast ble sendt på høring 3.juli 2020. I høringsvedtaket ble høringsfristen satt til 20.september 2020. Det ble annonsert i 2 lokalaviser at skjøtselsplanen var lagt ut på høring, og høringsforslaget ble lagt ut på hjemmesiden til Rondane-Dovre nasjoanlparkstyre. Videre ble høringsutkastet sendt til grunneier, festere, Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Innlandet, og berørte organisasjoner (beitelag og organisasjonen Grimsdalen, Dovre og Folldal fjellstyrer). Det ble holdt et åpent møte i Dovre kommune den 26.oktober 2020 hvor høringsutkastet ble lagt frem og diskutert. Dette møtet ble annonsert i en lokalavis, samt på hjemmesiden til Folldal og Dovre kommuner og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Skjøtselsplanen er bygd opp på følgende måte:

Planen innledes med en kortfattet gjennomgang av forvaltningsstatus for landskapsvernområdet. Deretter følger en overordnet landskaps- og naturbeskrivelse, før dagens arealbruk, brukerinteresser og områdets brukshistorie gjennomgås. Denne generelle delen avsluttes med bevaringsmål og forslag til tiltak på overordnet plan.
Utover denne delen, som ser kulturlandskapet i Grimsdalen landskapsvernområde mellom Vegaskillet og Fallet under ett, er det også skilt ut 18 delområder (setergrender, enkeltsetrer og andre områder med større arealer med seminaturlig eng) som blir beskrevet i vedlegg. Også for disse områdene er det formulert bevaringsmål, og det er i tillegg gitt skjøtselsråd.

Det er kommet inn 5 høringsuttalelser. Flere av disse er kommet inn etter fristen. Høringsuttalelsene er lagt ved i sin helhet men oppsummeres kort under.

Høringsuttalelser:

1. Fylkesmannen i Innlandet

Planen er omfattende og grundig og er generelt et meget godt grunnlag for å ta vare på de biologiske verdiene til kulturlandskapet i Grimsdalen skriver Fylkesmannen. Dersom de foreslåtte tiltakene blir gjennomført vil dette bidra til å fremme verneverdiene i landskapsvernområdet. Fylkesmannen støtter de tiltak og prioriteringen av tiltak som er foreslått i planen. Det pekes på at den store utfordringen blir gjennomføringen og at den vil avhenge av at forvaltningsmyndighetenbevilger tilstrekkelig med ressurser til tiltakene i planen. Fylkesmannen skriver også at det å etablere skjøtselsavtaler slik planen beskriver blir et sentralt punkt og at ved flerårige avtaler om skjøtsel vil det alltid være rammer etter det til enhver tid gjeldende budsjett. Fylkesmannen peker også på at det må være et potensial for å kunne ha mer sau i Grimsdalen på inngjerdete beiter. Dersom en hadde koblet tabell 1 s. 15 og tabell 3 s 35 opp mot et kart med stedsnavn hadde dette hadde gjort det enklere å orientere seg i planen.

Kommentar fra forvalter: Forvalter deler oppfatningen om at planen er grundig og utgjør et godt grunnlag for å ta vare på de biologiske verdiene i Grimsdalen landskapsvernområde. Skjøtselsavtaler er grunnleggene for en målrettet skjøtsel og for å kunne si noe om måloppnåelsen av tiltakene. Forvalter vurderer de kartene som ligger i det endelige utkastet sammen med det som fremkommer i vedleggene i tilknytning til delområder som tilstrekkelig også for å orientere seg i planen.

2. Dovre kommune

Dovre kommune peker på at det viktigste for kommunen er at skjøtselsplanen ivaretar brukerne på en god måte og legger til rette for fortsatt skjøtsel gjennom tradisjonell landbruksvirksomhet, noe de mener skjøtelsplanen gjør. Videre skriver Dovre kommune at planen legger opp til en rasjonell og fornuftig prioritering av ulike områder som en skal prioritere og skjøtte.
Kommentar fra forvalter: Hensynet til brukerinteressene er viktig i et arbeid med en skjøtselsplan. Skal skjøtselsplanen bli et godt verktøy, er vi avhengige av godt samarbeid med grunneier og brukere. Det er positivt at også kommunen er enig i de prioriteringene som planen gjør.

3. Organisasjonen Grimsdalen

Organisasjonen Grimsdalen føler derfor at skjøtselsplanen tar opp i seg de momentene som har vært vektlagt i det praktiske arbeidet som har vært gjennomført ifm skjøtselen i Grimsdalen. Planen har også flere klare formuleringer som er nyttig å ha med seg i det videre arbeidet.

Generelt er Grimsdalen godt fornøyd med den utarbeidete skjøtselsplanen og ser fram til å ha et overordnet plandokument for å planlegge virksomheten sin etter.

Det vises til at Organisasjonen Grimsdalen har sett sin oppgave i og fått aksept for å ta ansvar for skjøtselen av viktige kulturlandskapsområder på fellesarealer, dvs. ikke inngjerdete områder som ikke er omfattet av bruksretter til enkelsetre/setereiere eller har hatt annen skjøtsel eller drift.

En viktig forutsetning for de som sender dyra sine til Grimsdalen er selvsagt at de har god tilvekst gjennom sommeren og da bør dyra ha tilgang på godt beite. Organisasjonen Grimsdalen mener at å detaljstyre dyra til helt definerte områder er ressurskrevende og vil kreve inngjerding og vil være et tiltak med større kostnader enn der storfe beiter rel. fritt i utmark.

Organisasjonen er videre opptatt av at midlene fra nasjonalparkstyret som har vært gitt over den årlige bestillingsdialogen nasjonalparkstyret har hatt med Miljødirektoratet opprettholdes i samme størrelsesorden. Det er viktig for organisasjonen å ha stabilie tilskudd for å kunne gjennomføre oppgavene,og at disse ikke flukturerer. Organisasjonen er avhengig av å dekke ett års utgifter av egenkapital før ulike tilskudd blir utbetalt vil reservene fort bli så lave at virksomheten må legges ned eller begrenses drastisk.

Kommentar fra forvalter: Skjøtselsplanen vil være et viktig verktøy både for de som skal gjennomføre den praktiske skjøtselen, men også for forvaltninga som skal drive overvåkning av tilstanden og utvikling av området i årene som kommer. Mye godt arbeid er gjort i Grimsdalen for å bevare det biologiske mangfoldet og kulturmiljøet i dalen og skjøtselsplanen legger vekt på å videreføre dette slik forvalter leser planen. Skjøtelsavtaler skal sikre en langsiktig forvaltning og driftsmåter som er egnet til å ivareta de biologiske verdiene. Godtgjøring for inngåtte skjøtelsavtaler bevilges årlig over statsbudsjettet. Det vil derfor i den enkelte skjøtelsavtale bli tatt forbehold om dette.

4. Svanhild Svendsgård

Det vises i høringsuttalen til kartinformasjon (gbnr/fnr) som ikke skal være korrekt omtalt i skjøtselsplanen.

Kommentar fra forvalter: Kartreferanser baserer seg på offentlig tilgjengelig kartinformasjon fra Statens kartverk. Skulle disse ikke være riktige må dette tas opp med Statens kartverk..

5. Ingrid Vigerust

Rasmuskveet opplyses å være en av de eldste seterkveene i Grimsdalen. Kvea har vært beitet av både sau tidligere og nå de siste årene hest, i tillegg til at det årlig har vært ryddet einer. De aller fleste artene som nevnt under bevaringsmål s 52 i utkastet til skjøtselsplan fins på Rasmuskvea. Vigerust skriver at skjøtselsplanen gir en god innføring i den spesielle floraen i området og viktigheten av å ta vare på den.

Kommenar fra forvalter: I skjøtelsplanarbeid er det viktig med en god dialog med brukerene og det er positivt at planen leses som en god innføring i både det botaniske mangfoldet og behovet for å ivareta dette.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.
I henhold til fastsatte vedtekter av 1.januar 2020 punkt 8.2 om skjøtsel og besøksforvaltning står det: *«Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtselsplaner. Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi. Styret skal ikke opptre som næringsaktør, men bør i denne sammenhengen innlede et samarbeid med lokalt reiseliv/øvrig reiseliv, samt det autoriserte besøkssenter»*
Naturmangfoldlovens § 47 om skjøtsel i verneområder
«I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak. Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig (211) varsles på forhånd.
Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren. Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.»

Verneformål – forskrift

Verneforskriftens § 2 angir følgende formål for vernet:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,

- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Forvaltningsplan

s. 22-23

«Hovedutfordringen for de store verneområdene i Rondane er å legge opp til en forvaltning som tar vare på naturkvalitetene, og eventuelt forbedrer disse, samtidig som området fortsatt kan utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og tradisjonell landbruksvirksomhet. Dette betyr at området må skjermes mot inngrep eller aktiviteter som kan ødelegge eller forringe de naturkvalitetene vernet er ment å ivareta. (…..)

For å møte disse utfordringene legges følgende strategi til grunn:

- Kanalisere ferdsel gjennom stier og løyper - Begrense tilrettelegging for ferdsel østvest (ikke inn i sentrale fjellområder i nasjonalparkene) - Nye kanaliseringstiltak skal skje i ytterkant av nasjonalparkene - Prinsippet om èn merket sti/løype mellom to punkter
- Gjennom søknadsplikt få oversikt over ferdsel som kan skade naturmiljøet, og som gir forvaltningsmyndigheten mulighet å styre/nekte aktiviteter som kan redusere verneverdiene
- Overvåkning med vekt på villrein og ferdsel, for å kunne iverksett nødvendige tiltak
- Få utarbeidet handlingsplan/skjøtselsplan for å ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold i Grimsdalen og Frydalen
- Utarbeide en helhetlig informasjonsplan for området»

S.121

5.2.4 Skjøtsel

«I Grimsdalen er Grimsdalsprosjektet et samarbeid mellom kommunen og setereierne/beiteberettigete i Grimsdalen. Grimsdalen er også utpekt som et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde. På bakgrunn av dette er det utarbeidet et forslag til skjøtselsplan for biologisk mangfold i Grimsdalen (Larsen, 2005). Grimsdalsprosjektet har også gjennomført andre typer skjøtsel enn de knyttet direkte til biologsk mangfold. For å forankre eventuelle tillatelser til gjennomføring av blant annet krattknusing vil det være behov for å lage en helhetlig skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde. En skjøtselsplan bør lages for å ivareta verneverdiene knyttet til biologisk mangfold og landskapsbildet, blant annet med prioritering av områder og type tiltak der blant annet tiltak som krattknusing og rydding av skog inngår. En slik plan kan lages gjennom å revidere handlingsplanen for Grimsdalen (Ulekleiv, 1999). Arbeidet med skjøtselsplan er påbegynt i 2009. Det vil også være behov for å utarbeide en skjøtselsplan for å kunne ivareta verdifullt kulturlandskap i Frydalen landskapsvernområde. Når en slik plan utarbeides, vil det være naturlig å undersøke andre potensielle lokaliteter, slik som Fagervoll og Musvoldsetra i Rondane nasjonalpark».

Naturmangfoldloven

Skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde er i sin helthet innrettet for å ta være på biologiske verdier og det er ikke funnet relevant å vurdere skjøtselsplanen etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7

Vurdering

Grimsdalen landskapsvernområde ble opprettet ved kgl. res. av 24. oktober 2003 som en del av verneplan for Rondane. Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane ble vedtatt av Direktoratet for naturforvaltning våren 2009. Planen dekker blant annet forvaltningen av Grimsdalen landskapsvernområde, som er en sentral og verdifull seterdal i verneområdet. Grimsdalen sin store verdi som natur- og kulturmiljø er knyttet blant annet til en langvarig seterbruk. Verdifull seterbebyggelse og kulturmiljø kombinert med store arealer med artsrike utmarksbeiter, kalkrik berggrunn og et uvanlig tørt og kontinentalt klima, gjør området verdifullt i både nasjonal og internasjonal sammenheng. Et av tiltakene forvaltningsplanen foreslår er å utarbeide skjøtselsplan med en handlingsplan for priortering av tiltak for Grimsdalen.

Prioritering i planen

Mindre aktiv setring, redusert beitetrykk og klimaendringer er faktorer som alle bidrar til gjengroing. Hovedvekten i skjøtselsplanen er lagt på bevaring av seterlandskapet, spesielt med de kulturbetingete naturtypene og artene, men skjøtselsplanen omhandler også enkelte andre naturtyper og forekomster som er delvis skjøtselsbetingede – slik som elvebredder og sørvendte berg og rasmarker. De skjøtselsbetingede kulturlandskapsområdene i Grimsdalen er først og fremst avhengig av et godt beitetrykk, gjerne med bruk av forskjellige beitedyr for å få et jevnt beitetrykk over større arealer. Skjøtselsplanen viser videre er det viktig at setervoller med store biologiske kvaliteter ikke gjødsles, eller at det ikke tilleggsfores på slike områder. Det foreslås videre å rydde bjørk og andre lauvtrær på eller inntil setervollene i noen delområder for å få et større areal med naturbeitemark.

Oppfølging av bevaringsmål

Bevaringsmål skal være en indikator på tilstanden man ønsker å oppnå innenfor verneområdene og finnes i tabell 2 i dokumentet. Oppfølging av bevaringsmål er krevende, spesielt fordi det er en utfordring å måle utviklingen i de fleste aktuelle parametere for overvåking konkret.

Det foreslås følgende oppfølging i tilknytning til bevaringsmål:

- arealmål ugjødslet naturbeitemark - tilstanden sjekkes hvert 5. år og måles i forhold til kart i skjøtselsplanen
- overvåkning av bestandstørrelse for utvalgte populasjoner gjøre hhv hvert 5. eller hvert 10.år i tillegg bør etablerte prøveflater følges opp hvert 5.år. Prøveflatene vil også si noe om utviklingen i biologisk mangfold i områder som har blitt krattknust og områder hvor det er gjort vedhogst og tynningshogst.
- Alle setergrendene bør fotodokumenteres med tanke på gjengroing, slik at man har status pr. 2020. For å se endringer i det visuelle kan flyfotostudier benyttes (flyfotoer tas nå med 1-2 års mellomrom). Dette må gjøres med en regelmessighet på 10 år for å se eventuelle endringer.

Det foreslås at skjøtselsplanen revideres etter 5 år, og at det i den forbindelse bør rapporteres på samtlige bevaringsmål.
Forvalter vurderer at oppfølgingen av bevaringsmålene slik det er beskrevet vil være hensiktsmessig og kunne gi god informasjon om utviklingen i området og måloppnåelse for bevaringsmålene.

Høringsuttalelser

Høringsuttalelsene er generelt positive til skjøtselsplanen for Grimsdalen landskapsvernområde. Forvalter viser til at de fleste kommentarene synes ivartatt i planen. Organisasjonen Grimsdalen er i tillegg opptatt av å opprettholde drift og gjennomføring av

skjøtelstiltak på nåværende eller også i et større omfang, slik forvalter oppfatter høringsinnpillet.

Forvalter legger til grunn at en godkjent skjøtselsplan vil styrke søknad om midler til skjøtsel, Det vil være viktig at nasjonalparkstyret følger opp skjøtelsplanen med tilstrekkelige ressurser, både i oppfølginge av bevaringsmålene og med midler til de konkrete skjøtelstiltakene for at det biologiske mangfoldet knyttet til kulturlandskapet opprettholdes.

Konklusjon

Forvalter tilrår at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre godkjenner det endelige utkastet til skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde datert 19.november 2020.

Saksframlegg

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Arkivsaksnummer:	2020/567-107	Saksbehandler:	Trond Stensby	Dato:	17.11.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	54/2020	30.11.2020

Forslag til "Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark" - høring

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*», med «*Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark*», begge som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter.

Forslag til «Kommunikasjonsplan» blir tilsvarende lagt fram til behandling for AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:
1 201123_Besøksstrategi for Dovre NP
2 201123 Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark

Saksopplysninger

I «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415|2015 Miljødirektoratet» står det: «Alle nasjonalparker skal ha en besøksstrategi innen2020.» Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 17.03.20, styresak 8/2020 godkjent *«Besøksstrategi Dovre nasjonalpark – Prosjektplan».* I tråd med prosjektplanen har sekretariatet nå utarbeidet et forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*».
I samband med arbeidet har det vært opprettet en egen prosjektgruppe som er konsultert i arbeidet. Disse har vært med i gruppen:

- Bernhard Svendsgard, Dovre kommune (leder)
- Synnøve S. Bakken, Folldal kommune
- Hanne Thingstadberget, Innlandet fylkeskommune
- Ole Erik Bjørnstadhaugen, Nasjonalparkriket Reiseliv AS
- Kirsti Vik Hjerkind, Rondanevegen.
- Hans Olav Arnekleiv, Villreinutvalget for Rondane nord
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Prosjektgruppa har hatt 2 møter.
Til støtte for arbeidet med sårbarhetsanalysen har det vært en faggruppe der disse har vært med:

- Marit Vorkinn, sekretær for Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten / Fylkesmannen i Innlandet

- Vegard Gunderse, NINA
- Raymond Sørensen, Norsk Villreinsenter
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Faggruppen har hatt 2 møter.
Det har vært gjennomført møter med 22 ulike bedrifter, og to møter med henholdsvis reiselivsnæringen og utmarksnæringen. I tillegg er det gjennomført et felles møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre.

Forslaget til «*Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark*» har følgende hovedelement:
- en innledning om bakgrunnen for arbeidet, om formålet med besøkstrategien og rammeverk for forvaltning av nasjonalparken.
- et kapittel med kunnskapsgrunnlaget - om sårbar natur i ulike ferdselslokaliteter, om reiseliv, om den besøkende og om andre aktører.
- mål og strategiske grep.
- kommunikasjonsplan (vil bli utarbeidet av informasjonsrådgiver Martine Hårstad).
- tiltaksplan.

I «*Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark*» er det kartlagt og fastsatt sårbarhet for:
- Kongevegen/Pilegrimsleden
- Stien Hageseter – Grimsdalshytta
- Grimsdalen
- Grimsdalshytta – Nysætrin – Pikhetta
- Dovrefjellaksen
- Streitlie – Fallet.

Det er lagt fram at det er knyttet vesentlig sårbarhet til påvirkning fra ferdsel på funksjonsområder for villrein og lokaliteter for fugl.
Videre blir det her gitt et utdrag av forslaget til «Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark» - mål, strategiske grep og tiltak:

Mål for besøksforvaltningen

1. Besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Dovre nasjonalpark på lang sikt. Dette gjelder særlig sårbare vegetasjonstyper, sårbare hekkelokaliteter for fugl og leveområdet for villrein. Villreinen skal ikke bli ytterligere fortrengt fra kalvingsområder, helårsbeiter eller trekkorridorer. Tilgangen til lavereliggende beiter i sommerhalvåret må forbedres, og villreintrekket over Grimsdalen må ivaretas.
2. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i verneforskriften og Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane (2009).

Strategiske grep

Nr	Strategi	Til mål
1	Til grunn for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal ligge en oppdatert kunnskap om tilstanden for sårbare naturenheter og utviklingen i ferdsel og bruk av nasjonalparken. • En oppdatert kunnskap legges også til grunn for evaluering om målene i besøksstrategien blir oppfylt.	1
2	Utvikling av tilbud og organisert ferdsel skal skje innenfor områder avsatt til dette Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane, og ellers utenfor	1, 2

	nasjonalparken, i tråd med verneforskriften og i samråd med forvaltningsmyndigheten og naturoppsynet.	
3	Ulike informasjonstiltak er viktig for å kunne kanalisere den uorganiserte ferdselen, og for at den skal skje på en hensynsfull måte. • Fysiske informasjonstiltak blir lagt utenfor nasjonalparken.	1, 2
4	Fysisk tilrettelegging av stier, turmål og informasjonspunkt utenfor nasjonalparken er viktig for å kunne kanalisere den uorganiserte ferdselen.	1, 2
5	Samarbeid med Norsk Villreinsenter nord, som Besøkssenter villrein og ressurs når det gjelder kunnskap, informasjon og formidling.	1, 2
6	Arbeide for at alle aktører må erkjenne sitt ansvar for å ta vare på verneverdiene, og det må etableres arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen. • Arbeide for en god kommunikasjon mellom forvaltning/oppsyn og aktører med virksomhet i og rundt nasjonalparken. • Legge til rette for god kommunikasjon mellom ulike aktører i nasjonalparken.	1, 2

Tiltak

Nr	Tiltak	Ansvar	Gjennomføring	Til strategi
1	Samarbeidet om overvåking av sårbar natur og ferdsel blir videreført.	• Rettighetshavere • Forskning • Organisasjoner • Forvaltning.	• Årlige rapporter om villreinens arealbruk og bestandsutvikling. • Årlige rapporter om bruk av hekkelokaliteter for fugl. • Ferdselstellinger blir gjort med 4-årsintervall, og to påfølgende år for å kontroller/jevne ut for spesielle forhold. • Brukerundersøkinelser blir gjort med 10-års intervall.	1, 3, 5
2	Opprette en besøksretta hjemmeside.	Forvaltningen	2021 og framover. Det blir en felles hjemmeside for Rondane og Dovre nasjonalparker.	3, 5
3	Arrangere fagdager og samråd med aktørene rundt nasjonalparken.	Forvaltningen i samarbeid med aktørene.	Årlig.	3, 5, 6
4	Følgende steder blir etablert som informasjonspunkter/innfallsporter til nasjonalparken, og tilrettelagt i tråd med designmanualen for norges nasjonalparker: • Ved Kongevegen, vest for Fokstugu (flytting, oppgradering). • Ved Gautåseter (oppgradering).	Forvaltningen i samarbeide med grunneierne.	2021 - 2022	4

	• Ved rasteplass i Hjerkinnholen (oppgradering). • Ved Folldal gruver (nytt). • Budsjord/Aateigen (nytt).			
5	Reparere skader på stien mellom Hageseter – Grimsdalshytta.	Forvaltningen	2021	4
6	Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark	Forvaltningen	2021	3
7	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål langs Dovrefjellaksen, utenfor villreinens leveområde.	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2021 - 2022	4
8	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål i Folldal, utenfor villreinens leveområde.	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2021 - 2022	4
9	Tiltak i Grimsdalen for å kanalisere ferdsel og motorferdsel, og ivareta villreintrekket over Grimsdalen.	Arbeidsgruppe for fokusområdet Grimsdalen og forvaltningen, jf. Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015)	2021 - 2022	3, 4, 6
10	Fastsette retningslinjer for bruk av kommersielt merke – designmanualen for Norges nasjonalparker.	Forvaltningen.	2021	6
11	Etablere rutiner for utsjekk av omtale turmål på aktørene sine hjemmesider og i sosiale medier.	Forvaltningen og aktørene.	2021 og framover. Jf. f.eks. avtalen mellom Fylkesmannen i Innlandet og ut.no.	6

- - -

Etter at dokumentene var ferdigstilt har vi fått et innspill om at Nygruvområde (randsone utenfor nasjonalparken) i Folldal også bør gis omtale i besøksstrategien som en ferdselslokalitet. Dokumentene vil bli oppdatert i tråd med innspillet.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I **vedtektene for nasjonalparkstyret** (2020) står det bl.a.:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

… Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

…

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

Verneformål – forskrift

Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:
- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.
Verneforskriften gir at området er vernet mot inngrep av enhver art, og det er bl,a, bestemmelser for ferdsel og motorferdsel.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen har ingen føringer spesielt for besøksforvaltning, men trekker likevel opp retningslinjer for bl.a ferdsel, motorferdsel, infallsporter og informasjon.

Naturmangfoldloven

Saken må vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Vurdering

Nasjonalparkforvalteren legger til grunn at det er lagt fram et forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark»* som er i tråd med Miljødirektoratet sin veileder, og prosjektplanen godkjent av nasjonalparkstyret 17.03.20. Videre er det lagt fram en sårbarhetsanalyse som er utarbeidet etter metodikken i NINA Temahefte 73. Til sammen danner det et helhetlig dokument med kunnskapsgrunnlag, sårbarhetsanalyse, mål, strategiske grep og tiltak.

Sårbarhetsanalysen gir et tydelig bilde i kart og tabeller av hvordan ferdsel påvirker naturen i nasjonalparken.

I tråd med veilederen er det foreslått et hovedmål som ivaretar verneverdiene knyttet til villrein og naturelement. Videre er det foreslått en målsetting som gir rom for verdiskaping innenfor rammene av verneforskriften og forvaltningsplanen. Det er foreslått en rekke strategier og tiltak for oppfylle målene i besøkstrategien. Disse er knyttet til organisering, informasjon/kommunikasjon og fysisk tilrettelegging.

Jf. innspillet fra Folldal, så blir Nygruva lagt inn som et informasjonspunkt i besøksstrategien.

Kommunikasjonsplanen er ikke ferdig til behandlingen i nasjonalparkstyret. Nasjonalparkforvalteren vil derfor foreslå at kapitlet om «Kommunikasjonsplan» blir lagt fram til godkjenning for AU på et senere tidspunkt.

Kunnskapsgrunnlaget for besøksstrategien er godt med rapporter og notat om villrein, ferdsel, den besøkende og sårbarhetsanalyser. (jf. naturmangfoldloven § 8)

Besøksstrategien legger stor vekt på å ivareta verneverdiene og naturen i nasjonalparken. (jf. naturmangfoldloven §§ 9 og 10)

Konklusjon

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at forslaget til «Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark» blir sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter.

Saksframlegg

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Arkivsaksnummer:	2019/10492-9	Saksbehandler:	Eirin Berge	Dato:	19.11.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	55/2020	30.11.2020

Rondane np - Oppfølging av tiltak fokusområde Høvringen-Rondvassbu-Mysusæter i besøksstrategien

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre viser til kunnskapsgrunnlaget og målsetningene i besøksstrategien om å bedre muligheten for villrein å trekke nord-sør på vestsiden av Rondanemassivet og målsetninger om økt verdiskapning i randområdene og bedre opplevelse for den besøkende. Å oppnå målsetningen knyttet til villreintrekket gjennom forvaltningstiltak innenfor rammene nasjonalparkstyret har, er avhengig av at tilrettelegging for opphold og ferdsel i dette området ikke styrkes.
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre beslutter derfor at følgende skal legges til grunn i det videre arbeidet i fokusområdet:

1. Gjennom revisjon av forvaltningsplan vurdere fjerning av stimerking, blant annet av stien over Randen og se dette sammen med det øvrige stisystemet.
2. Redusere ferdselen i området gjennom restriktiv dispensasjonsbehandling av søknadspliktige tiltak i området
3. Oppgradere dagens informasjonspunkt på p-plassen på Spranghaugen i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker. (jf. også landskapsplan for Spranghaugen)
4. Stramme opp p-plassen ved å rydde opp i tiltak som er gjennomført på p-plassen på Spranghaugen uten at det forligger godkjenning fra nasjonalparkstyre (diverse skilting, utplassering av benker og bord)
5. Bidra i et samarbeid initiert av andre knyttet til utvikling av Mysusæter som et bærekrafig reisemål der hensyn til verneområdene ligger som et grunnleggende premiss
6. Vurdere skjøtelstiltak i tilknytning til godkjente stier langs Ula mot Mysusæter, dersom skilting av sårbare kulturminner opphører.

Arbeidet med oppgradering av informasjonspunkt på Spranghaugen skal igangsettes i løpet av 2021.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg

- Særutskrift vedtak Rondane-Dovre nasjonalparkstyre av 21.mars.2017
- Vedtak i Sel kommunestyre 4.juni 2018
- Presisering av vedtak fra Sel kommune etter henvendelse datert 1.juni 2019 (vedlagt)
- Møteprotokoll fra styremøte 31.november 2018
- Villreinfjellet som verdiskaper i Rondane justert prosjektplan 7.juni 2019
- Vedtak i Sel fjellstyre om jaktfrie soner, 20.mai 2020

- Statskog sin uttale om eksisterende bru over Stor-Ula, 20.oktober 2020

Relevante rapporter som ikke er vedlagt, finnes her: http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/Planer-og-publikasjoner/Besoksforvaltning-Rondane-nasjonalpark/
Dette gjelder:

- Besøksstrategi Rondane nasjonalpark 2015
- NINA kortrapport 32 Sårbarhetsvurdering av to innfallsporter til Rondane nasjonalpark http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/Planer-og-publikasjoner/Besoksforvaltning-Rondane-nasjonalpark/
- Rapport om kulturminner, verdier, sårbarhet og forvaltning av kulturminner i Rondane og Dovre området (2006)
- NINA-rapport. 1013 Villrein og ferdsel i Rondane
- MIMIR-rapport Mulighetsstudie Spranget-Mysusæter

Saksopplysninger

Bakgrunn

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre godkjente besøksstrategien for Rondane nasjonalpark i 2015. Det ble i besøksstrategien bestemt at det skulle defineres 6 fokusområder – dvs områder der det er spesielle utfordringer mellom verneverdier og de besøkende. Fokusområde 1 er området Mysusæter-Høvringen-Rondvassbu

I den godkjente besøksstrategien har nasjonalparkstyre vedtatt følgende målsetninger i fokusområdet Mysusæter-Rondvassbu-Høvringen:

- Bedre muligheten for villrein til å trekke nord-sør på vestsiden av Rondanemassivet
- Legge til rette for økt verdiskaping i randområdene
- Legge til rette for en bedre opplevelse for turisten på de ulike innfallsportene i området

Forskningsrapport fra NINA viser til at en vil kunne oppnå de største effektene for villrein ved å flytte p-plassen fra Spranget og ned til Mysusæter og fjerne/legge ned stien over Randen (dvs målsetningen i kulepunkt 1 over).

I forbindelse med arbeidet knyttet til besøksstrategien og fokusområdet Mysusæter-Rondvassbu-Høvringen, har det vært gjennomført flere seminarer med en bredt sammensatte arbeidsgruppe. En anbefaling fra arbeidsgruppa i dette fokusområdet var å gjennomføre en mulighetsstudie av området Mysusæter-Spranget. Nasjonalparkstyret fikk midler til gjennomføring av en mulighetsstudie i området Mysusæter-Spranget. Styret ønsket å se på de næringsmessige mulighetene som lå i det å eventuelt flytte parkeringsplassen på Spranghaugen. Bakgrunnen var blant annet sårbarhetsrapport gjennomført av NINA der flytting av denne p-plassen ble vurdert å være et tiltak av vesentlig betydning for å få reetablert trekket slik at reinen kan trekke mellom sine funksjonsområder.

Når studien var sluttført skulle nasjonalparkstyret be om avklaring fra Sel kommune om en eventuell flytting av parkeringsplassen ned til Mysusæter.

Parallelt med arbeidet med mulighetsstudien og oppfølgingen av denne skulle følgende tiltak utredes og eventuelt realiseres ihht vedtaket fra nasjonalparkstyret:

- Nedlegging eller flytting av stien over Randen.

- Fjerning eller erstatning av brua over Ula ved Spranget.
  En fjerning av brua forutsetter at vintertraseen til Rondvassbu legges om til å krysse Ula på ny bru lengre ned mot Mysusæter.
- Regulering av åpningstider på selvbetjeningen og den betjente hytta på Rondvassbu.
- Innføre en sone med jaktforbud (villreinjakt) i fokusområdet
- Om nasjonalparkstyret skal bidra på tilrettelegging vest for Høvringen.

Endelig rapport fra MIMIR – rådgivere for reiselivet, forelå i februar 2018. Sel kommunestyre behandlet saken i møte den 4.juni 2018. MIMIR rapporten gjør en vurdering av de næringsmessige konsekvensene knyttet til en eventuell flytting av p-plassen på Spranget samt effekten at en eventuelt slik flytting for opplevelsen til den besøkende (kundereisen). Her er ikke andre hensyn vurdert, noe rapporten også understreker. Hele rapporten fra MIMR kan leses her: http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/Planer-og-publikasjoner/Besoksforvaltning-Rondane-nasjonalpark/
Vedtaket fra Sel kommunestyre av 4.juni 2018 er vedlagt saken.
Sekretariatet forberedte en styresak om videre oppfølging av besøksstrategien i dette fokusområdet til styremøte den 31.november 2018. Saken ble utsatt, jf protokoll fra stryremøtet vedlagt.
Sekretariatet har etter representert nasjonalparkstyret i styringsgruppa for delprosjket 2 i prosjektet «Villrenfjellet som verdiskaper i Rondane». Fremdriften for dette prosjektet er ifølge justert prosjektplan datert 7.6.2019 at sluttrapport skal foreligge den 31.12.2020. Det har også vært kjøpt inn tjenester fra landskapsarkitekt for landskapsplaner for Spranghaugen og Mysusæter over bestillingsdialogen i 2020 . Dette oppdraget har vært diskutert med prosjektleder for delprosjekt 2 i Villreinfjellet som verdiskaper i Rondane.
Det er videre forsøkt å avklare med andre interesser om jaktfrie soner og åpningstider på turisthytta. Her har vi mottatt tilbakemeldinger fra både Sel fjellstyre og DNT Oslo og omegn, Når det gjelder brua over Stor-Ula ved Spranghaugen vises det til epost fra Statskog datert 20.oktober 2020 som er vedlagt
På denne bakgrunn vurderer sekretariatet at styrets bestilling om mer involvering er innenfor det som har vært hensiktsmessig i tidsperioden fra vedtak i 2018. Sekretariatet legger derfor på nytt frem en sak knyttet til det besøksforvaltningsarbeidet i fokusområde 1, Høvringen-Rondvassbu-Mysusæter.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Rondane nasjonalpark til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77

Om arbeidet med besøksforvaltning sier vedtekene til nasjonalparkstyre:
«8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning
Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet ide enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel ogtilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd,inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtselsplaner.
Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og

skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi. Styret skal ikke opptre som næringsaktør, men bør i denne sammenhengen innlede et samarbeid med lokalt reiseliv/øvrig reiseliv, samt det autoriserte besøkssenter.»

Verneformål – forskrift

Formålet med Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *ta vare på landskapsformene*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 2 angir følgende formål for vernet:

- *ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,*
- *ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,*
- *ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,*
- *bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,*
- *ta vare på verdifulle kulturminner*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Forvaltningsplan

s. 49:
Verneforskriften for Frydalen og Grimsdalen har bestemmelser om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelser til hensetting/parkering av bobiler og campingvogner på arealer som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen. Denne bestemmelsen om hensetting av campingvogn/bobil er tatt inn for å kunne regulere overnattingen og det landskapsmessige bildet.
(…..)
I Frydalen landskapsvernområde er det per i dag ikke tilrettelagt for parkering av bobiler/campingvogner. Østkjølen grunneierlag har tidligere tilrettelagt en rasteplass ved Frya, ved enden av en avkjørsel på vegen mellom brua fra Store Eldåa og Dambua. På en liten odde nede ved elva er det laget grillplass, satt opp bord og noen benker. Fra Spranget er det rapportert om store grupper som overnatter i telt like ved Spranget/parkeringsplassen på Spranghaugen. Dette fører til forsøpling og problemer med sanitære forhold. Området er den største innfallsporten til Rondane. Under ferdselsregistreringer i juli/august/september ble det på godværsdager registrert opp til 350 personer som startet eller passerte Spranget på tur innover mot Rondvassbu eller nedover langs Ula. Det er ikke ønskelig med camping i tilknytning til dette området.

s. 54
På Spranghaugen er det kjent at det skjer overnatting i bobiler og campingvogner, men også i andre typer kjøretøy. Ved flere anledninger er det registrert turbusser, der sjåføren overnatter i bussen. Det er ikke tillatt å overnatte i busser, bobiler, campingvogner eller lignende på Spranghaugen. Ved behov for overnatting og toalettbesøk skal disse henvises til Mysuseter, der parkeringsplassen er planlagt å tilrettelegges for enkel korttidscamping både for bobiler, campingvogner og telt. Det bør heller ikke legges til rette for overnatting med telt på Spranghaugen/Spranget.

s.54-55
Som en del av tilretteleggingen på Spranghaugen er parkeringsplassen her utvidet. For Fylkesmannen har det vært viktig at det legges til rette for en viss parkering på Spranghaugen, samtidig som en på sikt legger opp til at Mysuseter dekker et eventuelt økende parkeringsbehov. Langs vegen mellom bommen ved måsåhusene på Tjønnbakken og parkeringen på Spranghaugen ønsker ikke forvaltningsmyndighetene parkering. Grunnen til at det ikke skal parkeres langs vegen mellom Tjønnbakken og Spranget er todelt. Delvis er det av estetiske og landskapsmessige hensyn og delvis fordi villrein skal kunne ha størst mulig sjanse for å passere vegen på denne strekningen. Et parkeringsforbud langs vegen er imidlertid avhengig av en avtale med grunneier og rettighetshaver. Det bør heller ikke legges til rette for at folk ferdes til fots her i barmarkssesongen. Det ble under høringen foreslått å tilrettelegge for noen flere parkeringsplasser nedenfor bommen ved Måsåhusene mellom Tjønnbakken og Spranget for å tilfredsstille behovet for parkering før 15. juni da vegen åpner til Spranghaugen. Det er i dag plass til rundt fem biler der. Flere som uttalte seg mente at et slikt tiltak vil kunne bidra til å forurense en vannkilde, samt at behovet i perioder er langt større enn de fåtall mulige plassene som ble foreslått. Det vil dermed ikke bli lagt ytterligere til rette for parkering her. I de perioder da vegen til Spranghaugen er stengt, vil det derfor vises til den parkeringsmulighet som er per i dag ved bommen, og ellers henvises til parkeringen på Mysuseter. Det har vært pekt på problemer med parkering i utmark her og langs vegen mot Ranglartjønn. Oppsynet bør håndheve parkeringsforbudet i utmark, og dersom dette ikke er nok bør en vurdere oppsetting av skilt som informerer om parkeringsforbudet i utmark, og henvise til parkering på Mysuseter

Vurdering

Norsk naturbruk- og forvaltning er generelt preget av få restriksjoner, liten grad av tilrettelegging og liten informasjon til de besøkende. Høy kunnskap hos brukerne og allemannsretten er viktige premisser i så måte. Tall fra 2009 viser at p-plassen på Spranghaugen har en betydelig andel førstegangsbesøkende (37%) og utenlandske besøkende (30 %). Spranghaugen har en stor attraksjonskraft med sitt utsyn til 2000 meter toppene og innfallsport til nasjonalparken. Plassen er lett tilgjengelig og terskelen for å kjøre opp Tjønnbakkvegen for å parkere er lav. Det koster pr i dag kr 30 i bomavgift å kjøre opp Tjønnbakkvegen.

Spranghaugen er i ferd med å bli et pressområde med de ulemper det medfører både for natur og gode opplevelser for de besøkende. Spranghaugen og arealet rundt er svært sentralt plassert i forhold til viktige funksjonsområder for villrein, og medfører også ferdsel lenger inn i nasjonalparken. Langs aksen Mysusæter og Rondvassbu er det dokumentert at det har oppstått en barriere for det tidligere villreintrekket mellom områder i Dovre og Sel nord for aksen og områder i Sel og Fron sør for aksen. I tillegg unnviker villreinen å bruke viktige areal for sommerbeite øst for Furusjøen, Mysuæter, Formokampen og Høvringen. Når villreinen ikke

kan trekke mellom ulike beiteområde er det forventet øket beitepress, fare for sykdom og redusert kondisjon.

Målsetningene i besøksstrategien for fokusområdet

Som forvaltningsmyndighet for verneområder skal nasjonalparkstyre i henhold til vedtektene forvalte verneområdene *«helhetlig og kunnskapsbasert»* og videre *«i tråd med nasjonale og internasjonale forpliktelser».* Besøksstrategien er en del av forvaltningsplanen og skal ha forankring i denne. Et styrende prinsipp i besøksforvaltningsarbeidet i verneområder er at dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretakelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretakelse av verneverdiene tillegges størst vekt.
Nasjonalparkstyret har i besøksstrategien for dette fokusområdet 3 målsetninger hvorav en av disse er å bedre muligheten for villrein til å trekke nord-sør på vestsiden av Rondanemassive.
Samtidig er det målsetninger om at skal det legges til rette for økt verdiskapning i randområdene og legges til rette for en bedre opplevelse for den besøkende i innfallsportene i området.
Nasjonalparkstyret har tilrettelagt to startpunkt på Høvringen for turmålet Formokampen som ligger i nasjonalparkens ytterkant. Det er etablert startpunkt med informasjon om verneområdet, benker og en kvalitetsheving på en parkeringsplass på Høvringen og en p-plass på Puttenseter. Høvringen er en av de store innfallsportene til Rondane nasjonalpark. Målet er at disse tiltakene både vil være tiltak som bedrer opplevelsen for de besøkende ved innfallsporten Høvringen og også at det virker avlastende på ferdsel lenger inn i nasjonalparken.

Det er pr i dag ikke gjenomført konkrete avbøtene tiltak gjennom besøksstrategien knyttet til målsetningen om å bedre villreinens muligheter til å trekke nord-sør på vestsiden av Rondanemassivet. Det er innehentet et bredt kunnskapsgrunnlag, blant annet sårbarehetsvurderinger gjennomført av NINA og mulighetsstudie knyttet til næringsutvkiling i området (MIMIR-rapport) i tillegg til at det er kjøpt tjenester for landskapsplanlegging, både for p-plassen på Spranghaugen og for p-plassen på Mysusæter.

Spranghaugen – status og juridiske rammer

Området som er avsatt til p-plass på Spranghaugen er omtalt i forvaltningsplanen men ikke i vernebestemmelsene for Frydalen landskapsvernområde. I verneforskriftens § § 3 punkt 1.3 bokstav d) står det at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse hensetting/parkering av campingvogner og bobiler på areal som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen.

Forvaltningsplanen beskriver at bestemmelsen er tatt inn for å kunne regulere overnattingen og det landskapsmessige bildet i landskapsvernområdet. Etter avklaring med jurist i Miljødirektoratet er det klart at bestemmelsen ikke er formet som en forbudsbestemmelse og kan derfor ikke brukes som hjemmel til å forby hensetting av bobiler/campingvogner, selv om det ikke er tilrettelagt for dette på Spranghaugen og det heller ikke er ønskelig, jf. forvaltningsplanen.

Vegen opp til p-plassen på Spranghaugen er stengt med bom ved Måsåbuene i perioden mellom 1.november og 15.juni, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.2 bokstav e).

I kongelig resolusjon for verneplan for Rondane er p-plassen på Spranghaugen omtalt på følgende vis av den Direktoratatet for naturforvalning (DN) og Miljøverndepartementet:

DN vil bemerke at den eksisterende p-plassen er landskapsmessig uheldig og en barriere for villreinens trekk mellom de sørlige og nordlige deler av området. DN deler imidlertid fylkes-

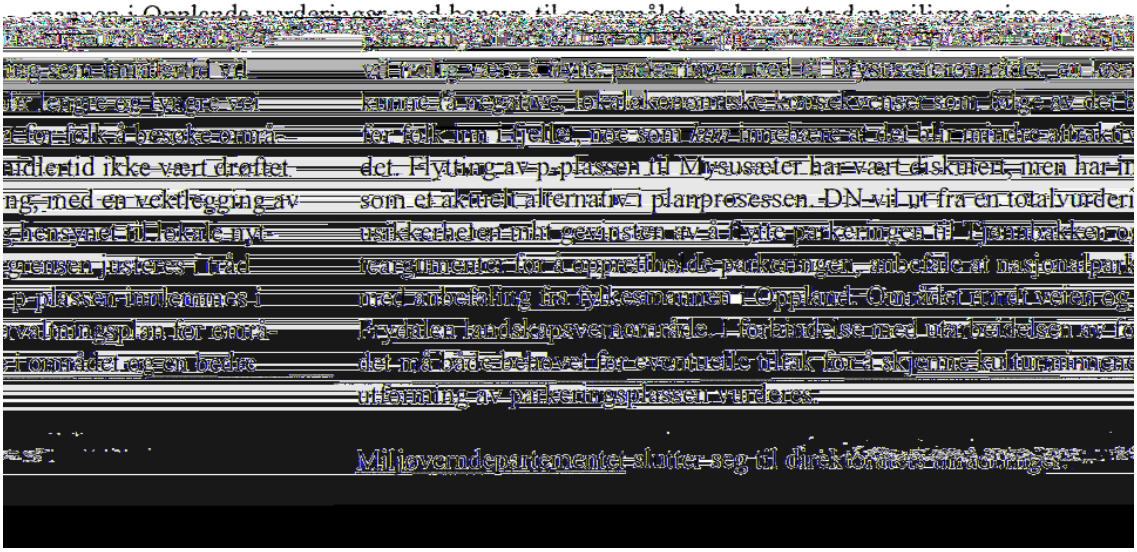

Alle verneområder i Norge opprettes ved kongelig resolusjon. Det betyr at vernet vedtas av Kongen i statsråd, altså regjeringen. Vernevedtaket gjøres i form av en forskrift som fastsetter rammer for naturinngrep og menneskets bruk og ressursutnyttelse innenfor verneområdet. I forkant av vedtaket gjennomføres en bred og inkluderende verneplanprosess der det gjøres interesseavveininger mellom verneverdiene og bruksinteressene i området. Avveininger mellom vern og tiltak som kan forringe eller ødelegge verneverdiene, skal så langt som mulig være avklart før et vernevedtak blir truffet. Ved forvaltningen av verneområdet må man påse at man ikke går utover de rammene som er fastsatt i verneforskriften.Dette innebærer at alle underordnede offentlige instanser må forholde seg til beslutninger truffet av regjeringen inntil det eventuelt blir truffet et annet vedtak på samme nivå. En eventuell forskriftsendring eller endring av kongelig resolusjon verneplan for Rondane kan derfor ikke gjøres av nasjonalparkstyret, men må gjøres på samme nivå som vedtak av verneplan. Med denne bakgrunn vurderer sekretariatet at nasjonalparkstyret må forholde seg til vedtatte forskrifter og verneplan også når det gjelder p-plassen på Spranghaugen.

Arealene på parkeringsplassen på Spranghaugen og Tjønnbakkvegen ligger på statsallmenning og det er følgelig Statskog som er grunneier. Statskog viser til at fjellstyret har inngått avtale med Tjønnbakken veglag, men at Statskog ikke er kjent med detaljene i avtalen. Inntil videre må en ta utgangspunkt i at Statskog er grunneier og vegholder. I 2009-2020 bidro daværende forvaltningsmyndighet til at p-plassen på Spranghaugen ble avgrenset med stein og la tømmerstokker til anvisning for parkering på plassen. I forvaltningsplanen står det på s. 54: *«…vært viktig at det tilrettelegges for en viss parkering på Spranghaugen, samtidig som en på sikt legger opp til at Mysuseter dekker et enventuelt økende parkeringsbehov»*

NINA rapport 1013 – Villrein og ferdsel i Rondane og NINA kortrapport 32 Sårbarhetsvurdering av to innfallsporter til Rondane nasjonalpark

En avvikling/flytting av p-plassen på Spranghaugen er det tiltaket som sammen med nedlegging av stien over Randen er vurdert som det mest effektive for å gjenopprette muligheten for kryssing av villrein i området vest for Rondanemassivet slik NINA-rapportene

beskriver. Flytting av p-plassen på Spranghaugen vil hindre biltrafikk og også for en stor del ferdsel/opphold i trekkområdene for villrein. Redusert ferdsel øker sannsynligheten for at villrein vil ta områdene i bruk igjen. Gamle fangstanlegg langs Store-Ula dokumenterer en viktig trekk-korridor for reinens sør-nord vandringer i hele Dovre-Rondane regionen. I forhold til villreins trekk er det liten tvil om at plassering av p-plass på Spranghaugen og ferdsel ut fra denne, utgjør et stort hinder (jf. NINA 1013 Villrein og ferdsel i Rondane).

Deler av området som ligger i tilknytning til p-plassen på Spranghaugen har både sensitiv vegetasjon og kulturminner som nå tydelig er påvirket av en ferdsel som både er stor og tidvis også lite målrettet (besøkende som vandrer på måfå rundt området). Det har også oppstått terrengslitasje knyttet til den anlagte stien «Fosseråket». Sårbarhetsvurderingen gjort i dette området tilsier at dette er et svært krevende område å gjøre lokale tiltak i både i forhold til ferdselen og at området har dårlig gjenvekstevne og stor erosjonsfare.

MIMIR-rapporten

MIMIR rapporten beskriver at reiselivet i dag forventer bærekraftige tilbud med et ønske fra de besøkende om å opptre ansvarlig og at gjesten ser at bærekraftige tilbud direkte slår ut i bedre opplevelseskvalitet for seg. Turister som verdsetter en bærekraftig utvikling, vil være tilbøyelig til å akseptere eventuelle restriksjoner så sant de får dem forklart på en god måte. Forutsetningen er selvfølgelig at tilbudet som gis fremstår som attraktivt.

Samtidig påpeker rapporten at når det gjelder det næringsmessige er Spranghaugen antatt å ha mest betydning for hytteeierne, gjestene på Rondane høyfjellshotell og gjestene på Rondvassbu, altså en relativ begrenset gruppe. MIMIR skriver:

> *«Totalt sett er vår hypotese at det i området rundt Spranget er mange besøkende som gir liten næringsmessig effekt. Dette er en klassisk problemstilling rundt en del norske naturbaserte attraksjoner. Ut fra en strengt næringsmessig vurdering kan en altså si at området har mange besøkende som bidrar til pressproblematikken, uten at det er kompensert i en positiv effekt for lokal verdiskaping. Næringsmessig sett er det derfor logisk å sette inn tiltak for å redusere besøksvolumet fra dem som ikke legger igjen penger i området. Det er viktig å si at det å gå/sykle fra Mysusæter til Spranget eller Rondvassbu hverken er lenger eller mer krevende enn mange andre turer og transportetapper en finner i andre fjellområder. Utfordringen er imidlertid at parkeringsplassen i sin tid ble etablert og at det har satt seg et reisemønster der den inngår».*

MIMR-rapporten vurderte også bruk av skyttelbuss til Rondvassbu fra Mysusæter.

Sett i lys av reiseliv, besøkende og næringsliv anbefaler MIMIR at p-plassen på Spranghaugen ikke avvikles/flyttes. Hovedargumentasjonen i rapporten er at en legger til grunn at løsning med å flytte p-plassen på Spranghaugen (både med og uten skyttelbuss som er vurdert i rapporten), ikke vil løse en del utfordringer som en står overfor når det gjelder å utvikle Mysusæter-Spranget-Rondvassbu området som *bærekraftig reisemål.*

MIMR-rapporten anbefaler å utvilke Mysusæter som knutepunkt ved blant annet å utvikle alternative stier og utkikkspunkt, stramme opp og skilt på og rundt p-plassen på Spranghaugen for å sikre

fremkommelighet og sikkerhet. Det bør være en koordinert utvikling av området på Mysusæter som reisemål.

Kommunestyretvedtaket i Sel

Vedtak i Kommunestyret - 04.06.2018:

1. *Sel kommunestyre tar « Mulighetsstudien Mysusæter- Spranget» til orientering.*
2. *Sel kommunestyre legger til grunn at dagens parkeringsplass på Spranget opprettholdes i tråd med «mulighetsstudiens anbefalinger».*
3. *Med utgangspunkt i Mulighetsstudie Spranget-Mysusæter skal det arbeides videre med ulike tiltak for å utvikle Mysusæter som knutepunkt og innfallsport til Rondane nasjonalpark.*
4. *Oppfølging av de hovedtiltak som er foreslått i mulighetsstudien vil skje gjennom kommuneplanens samfunnsdel, kommunedelplan for stier og løyper, revisjon av kommunens vedtatte planstrategi og som for øvrig gjennom dialog med aktuelle samarbeidspartnere.*

Situasjonen på Spranghaugen

Styret bestilte landskapsplanlegging for p-plassen på Spranghaugen og p-plassen på Mysusæter der det ble bestemt brukt 100 000 til en slik planlegging i 2020. Landskapsplan for p-plassen på Spranghaugen viser en oppstramming og en tydeligere organisering av de funksjonene som er der i dag. Det er i landskapsplanen foreslått å oppgradere eksisterende nformasjonspunkt i tråd med merkevaren for Norges nasjonalparker, og kanalisere de besøkende inn på vegen til Rondvassbu ved å tydliggjøre dette ved hjelp av steinsetting. Dette vurderer sekretariatet å være et godt grep, og landskapsplenen viser samtidige at en vil få samlet skilting, benk og avfallspunkt på ett sted istendenfor å spre det utover på parkeringsplassen. Sekretariatet vurderer at en oppgradering av eksisterende informasjonspunkt slik at dette blir mer funksjonelt og i tråd med merkevaren, vil bidra til gode opplevelser for den besøkende.

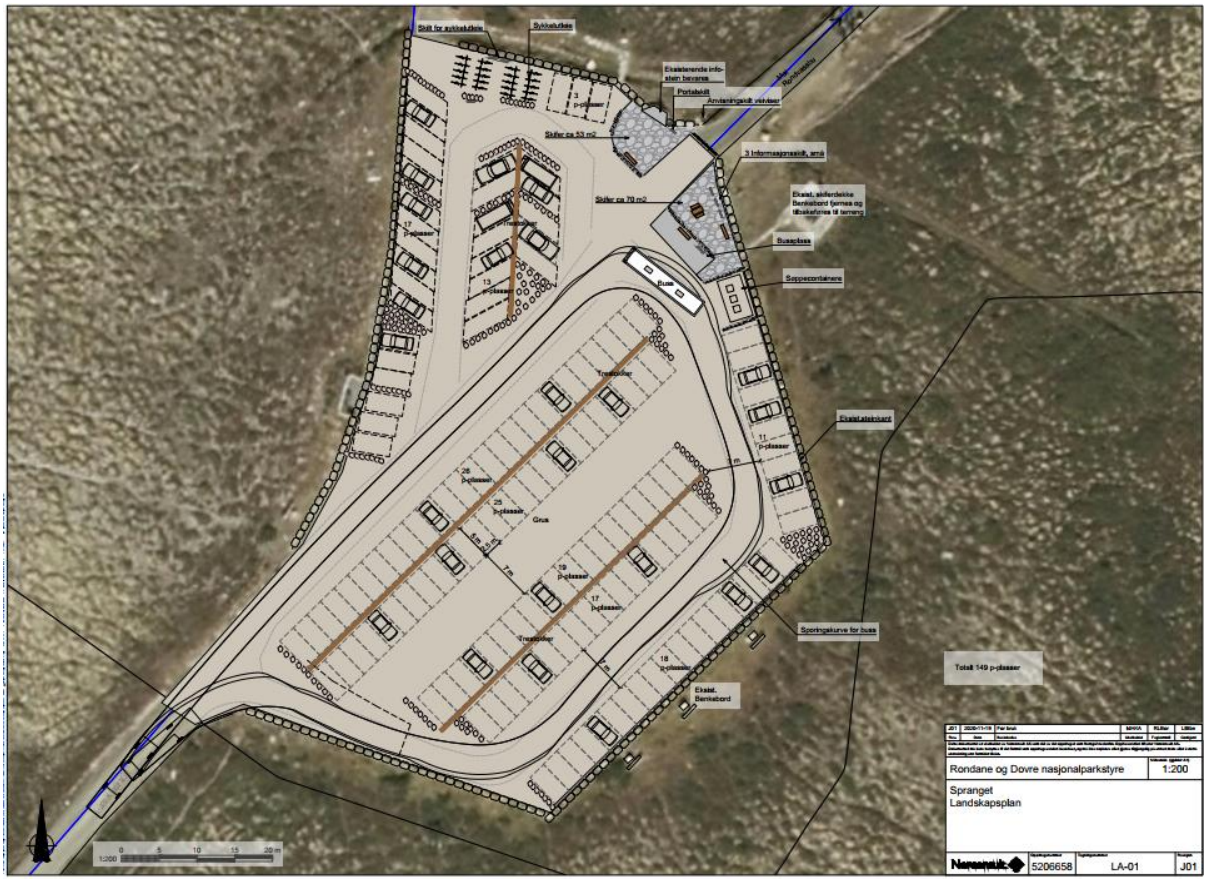

Forslag utforming p-plass på Spranghaugen (Norconsult AS, 2020)

Sekretariatet påpeker at det i dag er satt opp skilt og plassert ut enkelte benker og bord som ikke er gjennomført i regi av nasjonalparkstyre. Oppføring av slike tiltak i Frydalen landskapsvernområde er søknadspliktig. Flere av disse tiltakene på Spranghaugen er ikke omsøkt ut fra den informasjonen sekretariatet kan finne. Sekretariatet er kjent med at det foreligger en grunneier-avtale om bruk av areal til sykkelparkering, men har ikke klart å finne et vedtak fra forvaltningsmyndiheten som godkjenner en slik bruk i landskapsvernområdet. Oppstilling av sykler for utleie tar av arealer som kunne bli brukt til sårt tiltrengte parkeringsplasser og kunne med fordel ha vært plassert på Mysusæter, også av landskapsmessige og estetiske hensyn. Ytterligere oppstramming av p-plassen innenfor de rammer verneforskrift og forvaltningsplan legger, og som vist i landskapsplanen bør etter sekretariatets syn være et samarbeidsprosjekt som samfinansieres med andre. P-plassen på Spranghaugen er en sårbar attraksjon og svært synlig i landskapet, og nivået av tilrettelegging må gjenspeile dette. Sekretariatet fraråder å legge til rette for tyngre infrastruktur som styrker Spranghaugen som turutgangspunkt for turer videre inn i nasjonalparken og lengre oppholdstid på Spranghaugen. Med bakgrunn i villreinfaglige hensyn vil det være uheldig og ikke i tråd med den vedtatte målsetningen om å bedre villreinens trekkmuligheter på vestsiden av Rondanemassivet. Det vurderes også at dette strider mot formålet med vernet og den kunnskapen forvaltninga har om områdene og effekter av ulike tiltak.

I høysesong om sommeren og enkelte utfartshelger om høsten kan parkeringssituasjonen på p-plassen og vegen opp til Spranghaugen være kaotisk. Å drifte en parkeringsplass anses ikke å ligge innefor det mandat nasjonalparkstyret har, dette reflekteres i verneforskrift og forvaltningsplan. Parkeres det i utmark er dette en sak for oppsynet – i likhet med andre steder i verneområdene hvor det parkeres i utmark. Parkering langs Tjønnbakkvegen er ikke ønskelig,

men det er andre enn nasjonalparkstyret som har hjemmel og anledning til å følge opp dette, eventuelt med et forbud.

Ifølge forvaltningsplanen (s. 49) er det ikke ønskelig med verken overnatting av store grupper i telt, hensetting av campingvogner eller bobiler på og rundt p-plassen på Spranghaugen. En av grunnene er at dette kan føre til utfordringer med sanitære forhold. Det er ulik oppfatninger om hvorvidt dette er en utfordring.

Som nevnt har nasjonalparkstyret ikke hjemmel i verneforskriften til å forby hensetting av campingbiler og bobiler. Telting i nasjonalparken er regulert, mens i landskapsvernområdene er telting ikke regulert. Dersom det er ønskelig å regulere dette av hensyn som nevnt, vil det være kommunen som gjennom friluftsloven kan vedta lokal forskrift i medhold av frilufstloven § 15.

Sårbarhetsvurderingen i kortrapport 32 fra NINA viser at området («rabben») der det blant annet ligger flere fangstgroper er utsatt for stor slitasje som skyldes ferdsel. Det ble tidligere etablert en rundtur «Fosseråket» med flere mindre skilt som gir informasjon om fangstgroper, historien knyttet til selve Spranget mm. Sekretariatet anbefaler at merkingen av denne stien fjernes på bakgrunn av at området er svært utsatt for erosjonerosjonsmotstand (eksponert, fint substrat) og har dårlig gjenvekstevne. Fjerning av skilting bør gjennomføres av av de aktørene som etablerte denne rundturen. Dersom merkingen på stien «Fosseråket» tas bort bør nasjonalparkstyre vurdere hvorvidt det vil være aktuelt med skjøtselstiltak for å bidra til å hindre ytterligere slitasje på den godkjente stien som går langs med Ula mot Mysusæter.

Bildet under er fra NINAs kortappport 32 om sårbarhetsvurdering av to innfallsporter til Rondane nasjonalpark.

Figur 40. *Stor tetthet av sensitive enheter i området vest for parkeringsplassen rundt informasjonsskiltene. Her er det både eksponert og svært fint substrat. Foto: Marianne Evju.*

Mysusæter

MIMIR-rapporten anbefaler en felles strategi for området Mysusæter for å utvikle dette som et helhetlig reisemål blant annet ved en koordinert utvikling og drift av området som reisemål, og at det etableres et samarbeid for gjennomføring.

Det vil kunne være en utfordring å etablere konkurrerende attraksjoner til Spranghaugen gitt den store attraksjonskraften, og tilgjengeligheten som Spranghaugen har per i dag . NINA peker i sin rapporter på tiltak, både avbøtende og avlastende må ses i sammenheng. Det bør ligge et godt kunnskapsgrunnlag om de besøkende i området før en vurderer større infrastukturtiltak i området, gitt nettopp denne situasjonen.

Det vises også til NINA rapport 1754 om sårbarhetsvurdering av viewpoint SNØHETTA (Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter på Hjerkinn. Tverrfjellet / viewpoint SNØHETTA, Geitberget og nærliggende stier. NINA rapport 1754. Norsk institutt for naturforskning,)
I sammendraget på s 3 i rapporten står følgende:
«Viewpoint SNØHETTA er en attraksjon som virker som en «pull-faktor» som drar mange nye besøkende til selve utsiktspunktet, uten at det fører til spesielt stor «belastning» andre steder i villreinområdet. Slik sett fungerer tiltaket etter hensikten, å beholde de besøkende i randsonen av området, slik at selve belastningen er på de arealene som okkuperes av de besøkende i området rundt Tverrfjellet. Det er likevel lite som tyder på at viewpoint SNØHETTA har fungert avlastende for mer sårbare arealer for villreinen, siden tellerne i en rekke lokaliteter ellers på Hjerkinnplatået viser at bruken av mange av disse områdene er økende. Det er dermed viktigere å betrakte viewpoint SNØHETTA som en attraksjon som har tiltrukket seg mange nye brukere som ellers ikke ville ha brukt området»

Sel kommune skriver i sitt vedtak av 4.juni 2018 at de vil følge opp MIMIR rapporten og arbeide videre med utvikling av Mysusæter som knutpunkt og innfallsport gjennom de planverktøy kommunen har. P-plassen på Mysusæter er som også nevnt i MIMIR rapporten et statlig sikra friluftsområde som kommunen har ansvar for, og gjennom dette kan søke om midler i Miljødirektorates ordning for slike områder. Den gjennomførte landskapsplanleggingen for p-plassen på Mysusæter som nasjonalparkstyret har fått gjennomført kan og nyttes som et utgangspunkt for både kommune eller andre. dersom det vurderes hensiktsmessig.Sekretariatet viser til at nasjonalparkstyret ikke skal være en næringsaktør, men som sammen med andre kan bidra inn i et arbeid med utvikling av Mysusæter der verneområdene og hensyn til ivaretakelse av verneverdiene blir lagt som en premiss i et slik arbeid.

Andre punkter i styrevedtak av 21.3 2017 - status

- Nedlegging eller flytting av stien over Randen.

NINA rapport 1013 om villrein og ferdsel viser til at en nedlegging av den T-merkede stien over Randen vil skape større rom for villreinen til å komme frem til trekk-korridoren over Store Ula og videre sørover. Frigjøring av arealene over Randen gir også større mulighet for reinen å ta i bruk mindre sidedaler og botner som oppholdsarealer langs trekket. Tiltaket med fjerning av T-merking over Randen vil redusere bruken av de som foretrekker å følge T-merka stier dette området og er vudert å være et av de viktigste tiltakene for å få villreinen til å ta i bruk arealene

igjen. T-merkingen av stien har ikke blitt gjort de siste årene da grunneier ikke har tillatt dette. Sekretariatet vurderer at en eventuell nedlegging av stien over Randen bør ses i en større sammenheng sammen med andre stier, og viser til sak om revisjon av forvaltningsplan.

- Fjerning eller erstatning av brua over Ula ved Spranget.

Brua over Ula ved Spranget er i en forfatning som ved fortsatt bruk er vurdert å være en sikkerhetsutfordring. I henhold til epost datert 20.oktober 2020 fra Statskog som eier brua skriver de at: *«Statskog ser for seg å følge rapportens anbefaling om å rive eksisterende bru, og i løpet av 2021 søke tillatelse til å rive brua. Statskog har ikke behov for ny bru over Ula, vi er derfor av den oppfatning at de som måtte ha behov for bru på stedet søker om å føre opp ny bru.»*. Sekretariatet peker på at ved å fjerne broen vil en unngå at ferdsel både på stien og i området rett over brua fører til slitasje, erosjon og utvasking. En vil også unngå at de besøkende ufrivillig bidrar til å skade kulturminner som det ligger flere av i dette området. Ny bru lenger ned mot Mysusæter i enden av Ulvangsvegen er under planlegging, ifølge DNT OO er bygging av denne omsøkt. Brua er viktig for å sikre skiløypa Troll-løypa vinterstid, og brua skal kunne kjøres med sporlegger/prepareringsmaskin. Nasjonalparkstyret har bidratt med kroner 200 000 til denne nye brua, og det forusettes at denne brua også vil kunne brukes i forbindelse med vintertransporten av varer til Rondvassbu, og at trasér vist i forvaltningsplanen kan justeres i forhold til dette.

- Regulering av åpningstider på selvbetjeningen og den betjente hytta på Rondvassbu.

Sammen med veier har DNTs turisthytter en direkte effekt på de GPS-merka reinsdyras bevegelser. Stenging av selvbetjeningsdelene på Rondavassbu når turisthytta ellers har stengt, kan bidra til å begrense trafikken/ferdselen i vinterperioden. Sammen med høsten er vinteren vurdert som et tidsvindu der det vil være størst sjans for kryssing av villrein i området. DNT OO skriver i epost datert 19.9 2019 at de arbeider med en hytte- og ruteplan som skulle vært ferdig januar 2020 men som er blitt forinket. DNT OO skriver videre at: *«Vi er nok også opptatt av sammenhenger og ikke «bit for bit» løsninger. I dag er det selvbetjeningshytter i Grimsdalen, Bjørnhollia og Rondvassbu i tillegg til selvbetjeningshytttene Eldåbu, Nye Gråhøgsbu og Jammerdalsbu. Alle er stengt fra 1. april til 10. juni. Det er vel ikke så veldig langt til folk, men det er i alle fall et sikkerhetsperspektiv vinterstid hvis åpningstidene endres.»*

- Innføre en sone med jaktforbud (villreinjakt) i fokusområdet

Sel fjellstyre har gjort vedtak den 22.5.2020 jf. vedlegg. Vedtaket lyder: «*Sel fjellstyre har ingen innvendinger mot å opprette en jaktfri sone på 500 m på begge sider av veien fra Tjønnbakken til Rondvassbu. Fjellstyret gjør oppmerksom på at tiltaket vil være uten betydning så lenge reinen blir stengt ved Bråkdalen/Ljosåbelgen*».
Sekretariatet vurderer at dette vil være et av flere tiltak som kan bidra til målsetningene i besøksstrategien og oppforderer fjellstyre til å gjennomføre dette.

- Om nasjonalparkstyret skal bidra på tilrettelegging vest for Høvringen.

Dette er tilrettelegging knyttet til de allerede etablerte turmålene Anaripigg og Karihaugen som ligger utenfor verneområdene og brukes av besøkende til Høvringen og reiselivet her.
Sekretariatet tilrår ikke at nasjonalparkstyret tar ansvar for en tilrettelegging av turmålene her, men at en kan vurderere å bidra i et eventuelt slikt arbeid om det blir aktuelt.

Oppsummering og konklusjon

Skal målsetningen om å bedre villreinens muligheter for å trekke på vestsiden av Rondmassivet må ferdsel og bruk i trekkområdet reduseres betydelig. Spranghaugen har en høy attraksjonskraft med sitt utsyn til Rondane massivet og sin tilgjengelighet, noe som medfører høyt besøksvolum. Denne situasjonen er utfordrende å gjøre noe med dersom en ikke enten reduserer attraksjonskraften eller tilgjengeligheten. Gjør man det siste vil det også bli enklere å velge alternativer, spesielt dersom en kan tilby attraktive
alternativer.
Nasjonalparkstyret som forvaltningsmyndighet for verneområdene må forvalte områdene innenfor de rammer som verneforskriften setter, og de avveininger som er gjort i verneplanprosessen. Dette tilsier at at målsetningen må nås innenfor disse gitte rammene, noe som virker begrensende på handlingsrommet til nasjonalparkstyret i forhold til måloppnåelse.

Gitt de juridiske rammene som ligger i verneforkskrift og verneplan vedtatt i kongelig resolusjon, målsetningene i besøksstrategien og det brede kunnskapsgrunnlaget som er innhentet tilrår sekretariatet at nasjonalparkstyre legger følgende til grunn i for det videre besøksforvaltningsarbeidet i fokusområdet:

1. Gjennom revisjon av forvaltningsplan vurdere fjerning av stimerking, blant annet av stien over Randen og se dette sammen med det øvrige stisystemet.
2. Redusere ferdselen i området gjennom restriktiv dispensasjonsbehandling av søknadspliktige tiltak i området.
3. Oppgradere dagens informasjonspunkt på p-plassen på Spranghaugen i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker. (jf. også landskapsplan for Spranghaugen)
4. Stramme opp p-plassen ved å rydde opp i tiltak som er gjennomført på p-plassen på Spranghaugen uten at det forligger godkjenning fra nasjonalparkstyre (diverse skilting, utplassering av benker og bord)
5. Bidra i et samarbeid initiert av andre knyttet til utvikling av Mysusæter som et bærekrafig reisemål der hensyn til verneområdene ligger som et grunnleggende premiss
6. Vurdere skjøtelstiltak i tilknytning til godkjente stier langs Ula mot Mysusæter, dersom skilting av sårbare kulturminner opphører.

.

Saksframlegg

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Arkivsaksnummer:	2020/12316-1	Saksbehandler:	Trond Stensby	Dato:	11.11.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	56/2020	30.11.2020

Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat - igangsetting av arbeidet

Innstilling fra forvalter

1. Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.1 vedtar nasjonalparkstyret å sette i gang arbeidet med revidering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen.
2. Gjennom bestillingsdialogen med Miljødirektoratet blir det søkt om midler til gjennomføring av arbeidet.
3. Sekretariatet forbereder en sak til nasjonalparkstyret med et forslag til en prosjektplan for forvaltningsplanarbeidet.
4. I samband med planarbeidet blir det gjennomført en brukerundersøkelse etter standard metode, sommeren 2021. Det blir søkt om midler til brukerundersøkelsen gjennom bestillingsdialogen med Miljødirektoratet.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Saksopplysninger

For de verneområdene som Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har forvaltningsansvaret for er det nedfelt i verneforskriftene at det skal utarbeides en forvaltningsplan. F.eks. står det i verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 5:
«Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»

I vedtektene for nasjonalparkstyret pkt. 8.1 står det:
«Forvaltningsplan
Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan for verneområdene. Oppstart av planarbeidet bør skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde enn flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Utkast til forvaltningsplan skal sendes til direktoratet for faglig gjennomgang før høring. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»
Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane er fra 2009, og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat er fra 2011. Plandokumentene er tilgjengelige som pdf-dokumenter på nettet:
http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/Planer-og-publikasjoner/Forvaltningsplan/ .
Kunnskapsgrunnlaget for gjeldende forvatningsplaner er lagt i årene før planene ble godkjent. Gjeldende forvaltningsplaner er derfor skrevet ut fra en situasjon som var gjeldende for om lag 15 år siden.
Gjeldende forvaltningsplaner har mange kartvedlegg, og disse er framstilt uten bruk av digitale GIS-verktøy.
Miljødirektoratet har nå laget en egen nettløsning «Forvaltningsplan på nett». Nye og reviderte forvaltningsplaner skal nå produseres og bli gjort tilgjengelig i denne løsningen.

Vurdering

Gjeldende forvaltningsplaner er gjennomarbeidede dokumenter som har fungert godt som styringsdokumenter i forvaltningen av verneområdene. Planen gir utfyllende regler og retningslinjer, for en langsiktig bevaring av verneverdiene, forutsigbar og lik forvaltningspraksis for brukerne, tilpasset lokale forhold der det ligger til rette for det.
Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er utarbeidet av Fylkesmannen i Oppland, og Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat er utarbeidet av Fylkesmannen i Hedmark. Planene er godkjent med 3 års mellomrom, men er ulike i formen. Det er nå på plass en lokal forvaltning gjennom et eget nasjonalparkstyre for begge områdene. Det er derfor fornuftig å rullere planene for begge områdene.
Det er behov for en revisjon av forvaltningsplanene fordi

- Kunnskapsgrunnlaget må oppdateres.
- Bruken av verneområdene er i endring.
- Metodene for framstilling og distribusjon av plandokumentene har endret seg.
- Besøksforvaltning skal være et eget tema i forvaltningsplanene.
- Behovet for informasjon har økt, og skjer på flere plattformer.

Dokumenter i saken

- Notat forslag tiltaksmidler bestillingsdialogen 2021
- Brev fra Miljødirektoratet om rammer og opplegg for innmelding tiltak i verneområder 2021, mottatt på epost 3.november 2020
- Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025 mottatt på epost 3.november 2020

Saksopplysninger

Tiltaksmidler for Rondane-Dovre 2021, Post 31:
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre får midler til tiltak i verneområder gjennom budsjettpost 1420.31 som er en statlig investeringspost og ikke en tilskuddspost. ***Ut fra retningslinjene for budsjettposten skal innmeldingen utelukkende være for midler til tiltak i regi av nasjonalparkstyret som forvaltningsmyndighet, og ikke en liste over tiltak som kommuner, private aktører eller andre ønsker å utføre.***
Det overordnet målet for bruken av tiltaksmidler er at naturtilstanden i verneområdene blir holdt i hevd og bedre. For å kunne nå dette målet er det viktig at tiltak som bedrer tilstanden til verneverdiene prioriteres høyt.
Tildeling av midler skjer etter bestemte prioriteringer, jf. Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområdene oversendt den 3.november 2020 fra Miljødirektoratet.
Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokument og skal være nasjonalparkstyrets prioriterte liste over tiltak som planlegges gjennomført i 2021.
Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift.
Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelinga i februar/mars 2021. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes slike behov inn til Miljødirektoratet.
Drift av nasjonalpark- og verneområdestyrer, Post 21:
For 2021 skal verneområdestyrene melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS (Elektronisk søknadssenter).
Forvaltningsplaner, skjøtselsplaner – Post 21
Alle nye forvaltningsplaner, samt planer som er i oppstartsfasen, skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal nå meldes inn i ESS, i tråd med ny rutine for innmelding; altså en egen inngang for innmelding av behov for midler over post 1420.21.

Innspill til prioriteringer og bestilling av personalressurser fra SNO-personell
Bestillingsmøtet mellom forvaltningsmyndigheten og SNO-lokalt skal sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt som SNO kan utføre. Både forvaltningsmyndighet og SNO bidrar med sine erfaringer og diskuterer utfordringer og behov for kommende år. Bestillingene sendes inn innen 10. januar 2021. Etter budsjett tildelingen til forvaltningsmyndigheten, gjennomføres bestillingsmøte 2 hvor endelig prioritering av SNOs innsats avtales.

Tiltaksmidler (31-posten) og drifts- og forvaltning/skjøtselsplan midler legges inn i ESS (elektronisk søknadssenter) innen 10.januar 2021. Bestillingsoppgaven for lokalt SNO sendes SNO (postmottak@miljodir.no) på et særskilt bestillingskjema.

Sel kommune har sendt brev med innspill til bestillingsdialogen 2021 datert 2.november 2020. Kommunen ønkser stitilrettelegging Mysusæter-Ranglarhø da det vurderes at dette vil kanalisere ferdselen til områdene utenfor nasjonalparken. Videre skriver de at brua over Stor-Ula er i svært dårlig stand og har behov for reparasjon. De ønsker også kulturminne informasjon på Spranget samt et informasjonspunkt i Otta sentrum.

Vurdering

1. Post 31 – Tiltak i verneområdene

Skjøtselstiltak – godkjent skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde og skjøtselsarbeid i Frydalen landskapsvernområde (endelig godkjenning av skjøtselplan i 2021). I 2021 er det lagt opp til å melde inn **kr. 250 000,-,** for å videreføre avtaler og inngå nye. Det foreligger ingen skjøtselsavtaler i Grimsdalen og dette er ønskelig å få på plass med alle som skal drive skjøtselsarbeid i Grimsdalen. I Frydalen går tiltakene på å videreføre eksisterende skjøtselsavtaler. Tiltakene i Frydalen og Grimsdalen er i hovudsak knyttet til å opprettholde beiting, eventuelt beiteing i kombinasjon med vegetasjonsrydding eller bare rydding av vegetasjon for å hindre gjengroing.

Det er videre behov for skjøtsel av deler av stinettverket i Rondane, i år er det ønskelig å prioritere et område med bløte stipartier vest for Dørålen turisthytte samt erosjon-og slitasjeskader på sti mot Veslesmeden. Spesielt Veslesmeden har stor ferdsel. Disse tiltakene er diskutert med lokalt SNO.Sammen med regvetering av sti fra Ramshytta mot Eldåbu selvbetjeningshytte etter omlegging av stinettverket pga flytting av Gråhøgdbu er dette satt til **70 000,-**

Mot Veslesmeden

FoU Rondane og Normann-prosjektet – nasjonalparkstyret har i flere år bidratt med midler til begge disse prosjektene. Normann-prosjektet er feltregistreringer av villreinbukkenes arealbruk i Kuvaområdet og Tjønnseterfjellet. Dette er data som ikke fanges opp i GPS-prosjektet da det er simlene som mekres med GPS-sendere. Normann-prosjektet og bidrag inn i dette står oppført som et tiltak i besøksstrategien for Rondane nasjonalpark.

Styret har også i flere år bidratt med midler til FoU-prosjektet som en av flere bidragsytrere. NINA radiomerker simler i Rondane-området for å følge opp arealbruken. Prosjektet skulle etter planen avsluttes i 2021, men det har vært tekniske utfordringer med GPS-senderene i år og det legges opp til noe nymerking pga dette. **Kroner 20 000 til FoU-prosjektet, 30 000 til Norman-prosjektet.**

Informasjonstiltak – godkjent besøksstrategi for Rondane nasjonalpark og høringsutkast til besøksstrategi Dovre nasjonalpark har oppføring av infomasjonstavler på viktige innfallsporter til nasjonalparkene på tiltakslisten. I Rondane nasjonalpark har det i 2020 vært etablert flere slike punkt, og arbeidet vil fortsette i 2021 i henhold til blant annet vedtak i nasjonalparkstyret om hvilke punkt som skal ha prioritet. I Dovre nasjonalpark viser tiltaksplanen i besøksstrategien flere informasjonspunkt og det legges opp til et oppstart av arbeidet med disse.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyret har et tjenestekjøp på informasjon- og kommunikasjon fra Norsk villreinsenter nord. Tjenestekjøpet utgjør 25 prosent. I tjenestekjøp avtalen står blant annet besøksretta hjemmeside, produksjon av plakater, arrangere fagdager for reiselivet. Det er i tillegg opprettet en facebook side for nasjonalparkstyret og en instagramkonto. Det er behov for å kjøpe bilder, midler til gjennomføring av fagdager for reiseliv og andre (leie av lokaler, lunsj, ev foredragsholdere) samt det er behov for midler til å kunne fremme innlegg og ev lage SoMe kampanjer sammen med destinasjonsselskap.**Totalt 600 000 ,-.**

Tiltak i Grimsdalen – det planlegges å fortsette arbeidet i Grimsdalen med å hindre motorferdsel i utmark og kanalisere både biler, campingvogne og bobiler utenom villreinens trekkområder. Det vil også komme forslag til nye tiltak i besksstrategiarbeidet i Grimsdalen om kort tid. **Kroner 200 000.**

Kommentar til innspill fra Sel kommune. Som nevnt innledningsvis skal innmeldingen av midler utelukkende være for midler til tiltak i regi av nasjonalparkstyret som forvaltningsmyndighet, og ikke en liste over tiltak som kommuner, private aktører eller andre ønsker å utføre. Når det gjelder informasjonspunkter er dette noe som har vært vurdert i besøksstrategien for Rondane, og også i egen styresak knyttet til informasjonspunkter (jf. utvalgssak 27/2020 datert 10.juni 2020). Sekretariatet tilrår at en følger det som tidligere er vurdert og at en ev på en senere tidspunkt vurderer informasjonspunkt andre steder. Når det gjelder stitilrettelegging fra Mysusæter til Ranglarhø ligger dette utenfor nasjonalparken. Utvikling av Mysusæter og tilrettelegging av ulike aktiviteter her er omtalt i besøkstrategien for Rondane og at det er andre enn nasjonalparkstyre som skal forestå dette. Nasjonalparkstyret bevilget i 2020 kr 100 000 til gjennomføring av landskapsplanlegging blant annet knyttet til p-plassen på Mysusæter. Effekten av et stitilretteleggings-tiltak i dette området på ferdselen lenger inn i nasjonalparken er ikke undersøkt, og det er vanskelig å trekke konklusjonen om at

dette vil gi en redusert ferdsel andre steder som fortsatt er tilgjengelig og har en stor attraksjonsverdi. Det vises også til NINA rapport 1754 om effekten av tilretteleggingstiltak andre steder (jf. NINA rapport 1754) Sekretariatet vurderer at ytterligere skilting av kulturminner på Spranget er egnet til å forsterke slitasje- og erosjonsproblematikken her, og tilrår at dette ikke gjennomføres.

2. 21-posten, drift av styre, forvaltningsplaner og skjøtselsplaner.

Drift nasjonalparkstyret - Det blir budsjettert med 5 styremøter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i 2021. Møtene vil foregå både fysisk og via digitale verktøy (TEAMS) og mulig befaringer.
Videre blir det budsjettert med 3 AU-møter der en fortrinnsvis gjennomfører møtene digitalt via TEAMS.
Videre budsjetteres det med 2 møter i rådgivende og 2 møter i administrativt kontaktutvalg.
Miljødirektoratets nasjonalpark-konferanse blir også lagt inn i budsjettet for 2021 etter tilbakemelding fra Miljødirektoratet. Her er det overveiende sannsynlig at denne vil forgå som et webseminar og Miljødirektoratet har gitt beskjed om at styrene ikke skal legge inn reisekostnader. **Totalt 501 754,-**

Forvaltningsplaner – revidering av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat.
Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er fra 2009. Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat er fra 2011. Sekretariatet vurderer at det er behov for en gjennomgang og oppdatering av begge forvaltningsplanene (revidering) og har lagt opp til kartlegging i form av brukerundersøkelse i Rondane, samt oppstart av forvaltningsplanarbeidet i 2021. Det forutsettes tildelt også midler i 2022, da målet i 2021 er å få på plass et høringsforslag. Videre arbeid med forvaltningsplan fortsetter i 2022 med mål om sluttføring dette året. Forvaltningsplan og brukerundersøkelse: **440 000,-**

Møter og annonsering i forbindelse med høring av besøksstrategi Dovre nasjonalpark samt møter og annonsering i forbindelse med ferdigstillelse av skjøtselsplan Frydalen – til sammen **kroner 60 000**

3. Drift av sekretariatet:

Forvalterene i Rondane-Dovre er ansatt hos Fylkesmannen i Innlandet og midler til drift av sekretariatet blir vurdert på enhetsnivå hos Fylkesmannen i Innlandet.

4. Bestilling av SNO-personell

Sekretariatet har gjennomført møte med SNO-Rondane den 2.november 2020, der det ble diskutert mulige skjøtselstiltak og andre oppsynsoppgaver som det vil være behov for i 2021. Se vedlagte notat for detaljene rundt behov for SNO fordelt på ulike tiltak. SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse for øvrig.

ST 58/2020 Delegerte vedtak

DS 64/2020 Unntatt offentlighet

DS 65/2020 Unntatt offentlighet

DS 66/2020 Delegert vedtak. Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel 2021 - 2025 - bar mark - snødekt mark - Furusjøen rundt-trippelen - Furusjøen Rundt AS 2020/9650 5. nov 2020 00:00:00

DS 67/2020 Delegert sak - Grimsdalen LVO - Dispensasjon 2021-2024- motorferdsel snødekt mark- Gråsideløypa - Bergsgrende Løypeforening 2020/11064 5. nov 2020 00:00:00

DS 68/2020 Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - 2024 - snødekt mark - skiløyper - Løvlien Maskin DA 2020/11418 9. nov 2020 00:00:00

ST 59/2020 Referatsaker

Søknad om serviceskilt - fv 27 - Rondevegen 766 - Ringebu 2020/5129

Tillatelse til oppføring av informasjonsskilt ved Rondvassbu turisthytte 2020/5129

Vedtak - Dørålen LVO - avslag og tillatelse på tilbygg til fiskebu - gbnr 172/3 - Ingar og Solveig Elgevasslien 2019/5941

Justert landskapsplan p-plass Spranghaugen 2020/6192

Landskapsplanlegging p-plasser Mysusæter og Spranghaugen 2020/6192

Avgjørelse i klagesak- vedtak fra Miljødirektoratet sladdet versjon 2019/3866

Samarbeidsavtale mellom DNT og Fylkesmannen i Innlandet om ut.no 2020/12532

ST 60/2020 Eventuelt